

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN VE EBEVEYNLERİN OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARIN OKUL KORKULARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

A. Oğuzhan KILDAN¹

Öz

Bu araştırma, okul öncesi öğretmenlerinin ve ebeveynlerin, okul öncesi dönemdeki çocukların okul korkularına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2009–2010 eğitim-öğretim yılında Kastamonu il merkezinde bulunan 50 okul öncesi öğretmeni ve 120 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırmada bilgi toplamak için; (a) Kişisel Bilgi Formu (b) Görüşme Formu kullanılmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden “betimsel analiz” kullanılmış, ayrıca öğretmenlerin ve ebeveynlerin verdikleri cevapların yüzdesi de sayısal olarak ifade edilip yorumlanmıştır. Araştırma verilerinin analizi sonucunda, okul öncesi dönemde görülen okul korkusunun temel nedeninin anneden ayrılmak istememe olduğu görülürken, öğretmenlerin korkuyu yenmek için sevecen davranma, çocukla konuşma ve eğlenceli etkinlik yapma gibi stratejiler kullandıkları bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Okul öncesi eğitim, okul korkusu, öğretmen görüşleri, ebeveyn görüşleri

Abstract

This study examined the opinions of teachers and parents on the issue of scolionophobia among preschool children. The study was conducted during the 2009-2010 academic years and the study group comprised 50 preschool teachers and 120 parents from Kastamonu city center. Two different tools, (a) Personal Information Form and (b) Interview Form were used to gather data. In the scope of the present study, descriptive analysis” -one of the qualitative research methods- was used and the percentage of the answers given by teachers and parents were expressed and interpreted in numerical terms. Analysis of the data showed that the main reason for the examples of scolionophobia seen in the preschool period was unwillingness to be separated from the mother. It was also found that teachers used some strategies to help the child overcome this fear, such as affectionate behavior, talking to the children and arranging entertaining activities.

Keywords: Preschool education, scolionophobia, opinions of teachers, opinions of parents

Yazışma adresi: ¹Yrd. Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Kastamonu. aokildan@kastamonu.edu.tr

“Hasan, ilköğretim 3. sınıfa devam eden orta sosyo-ekonomik düzeye sahip bir ailenin ilk çocuğu. Hasan’ın dört yaşında bir de kız kardeşi var. Hasan’ın üç yıldır hemen hemen her gün sabah, servisi gelmeden hemen önce yoğunlaşan karın ağrısı ve mide bulantısı şikâyeti var. Bu rahatsızlıklara çoğu zaman okula gitmek istemediğini ifade eden ağlama nöbetleri de katılıyor. Elif ise, üç yaşında ve ilk kez okulla tanışıyor. Anaokuluna başladığından bu yana her gün okula giderken babasına, “Babacığım bundan sonra hep burada mı kalacağım?” diyor. Emel, on yıllık okul öncesi öğretmeni. Mesleğini çok sevdiğini ifade ediyor. “Fakat mesleğimin en kötü zaman dilimleri ilk bir aylık süreçtir. Çünkü bir ay boyunca çocukları okula alıştırmak beni oldukça yoruyor diyor.” Gerek okul öncesi dönemde, gerekse ilköğretim yıllarında görülen okul korkusu, başta çocuklar olmak üzere birçok ebeveynin ve öğretmenin başa çıkması gereken önemli bir problemidir.

Okula başlamak, bazı çocuklar ve aileleri için çok zor bir süreci temsil eder. Ailesine bağımlılığı devam eden çocuklar ve bu çocukların aileleri süreçten oldukça olumsuz etkilenir. Güvenli yetiştirilen ve okul öncesinde sağlıklı iletişim ve sosyal çevreler edinen çocuklar ise ailelerinin de desteğiyle sağlıklı bir okula başlama süreci yaşarlar.

Okul korkusu kuvvetli bir endişe sebebiyle çocuğun okula gitmek istememesi ya da bu konuda isteksiz görünmesidir (Yavuzer, 2001:170). Her yüz çocuktan dört-beş tanesinde okul korkusu görülebilir. Bu çocuklar okula gitmek istemez, zorlanınca büyük tepkiler gösterir. Bu durum okula gidişin ilk günlerinde ortaya çıkabildiği gibi herhangi bir zamanda da görülebilir (Kaya, 2010). Diğer bir deyişle araştırmalar, özellikle ilköğretim döneminde olan çocukların yüzde beşinin okul korkusu yüzünden okuldan geri kalmakta olduğunu göstermektedir. İlköğretim ikinci devrede ve lisede de görülebilen okul korkusunun tedavisi, yaşı küçük olan çocuklarda daha kolay olmaktadır. Okul korkusunun, erkek ve kız çocuklarda görülme sıklığı ise eşittir (Soysal ve Bodur, 2004:235). Çocuklar okuldan korkmalarının asıl sebebini bilmezler. Psikoloji tecrübeleri korkunun derinlerde saklı olan nedeninin doğrudan doğruya korkulan şeyle herhangi bir ilgisi olmadığını göstermektedir (Spock, 1992:363).

Okul korkusu yaşayan çocuklar sabahları karın ve baş ağrılarından yakınmaya başlar. Çocuk “Bugün okula gitmesem olmaz mı?” der. Evde kalınca da yakınmaları kısa sürede geçer. Üstüne gidildikçe tedirginliği artar. Evden dışarı çıkmaya büyük bir direnç gösterir. Kolundan tutup götürülmek istenirse yere yatar. Avazı çıktığı kadar bağırır, ortalığı birbirine katar. Korkudan kustuğu olur.

Tedirginliği o kadar gerçektir ki, anne-baba daha ileri gitmekten çekinir (Yörükoğlu, 2003:13).

Okul korkusu yaşayan çocuklar incelendiğinde, bu korku ile başa çıkmada iki farklı meslek grubunun iş birliği içerisinde çalışması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Çünkü okul korkusu yaşayan çocuklar mide bulantısı, karın ağrısı, kusma gibi fizyolojik tepkiler vermekle birlikte okulun kurumsal yapısından ya da öğretmenlerden kaynaklanan çeşitli faktörlerden dolayı da okula gitmeme konusunda direnç gösterebilmektedir. Bu yüzden okul korkusunu (a) Psikiyatri açısından, (b) Eğitimsel açıdan ele almak gereklidir.

(a) Psikiyatri Açısından Okul Korkusu

“Okul fobisi” terimi ilk olarak 1941 yılında, Johnson ve arkadaşları tarafından kullanılmış, okula gitmekten kaçınma ile ilgili anksiyeteye karakterize bir çocukluk sendromu olarak tanımlanmıştır. İlk kez İngiltere’de ortaya atılan “okul reddi” terimi ise duygusal sıkıntı nedeniyle okula gitmeyen çocuklarda benzer sorunları tanımlamak için kullanılmıştır (Akt. Bahalı ve Tahiroğlu, 2010:363).

Okul reddi bireyin sosyal, duygusal ve eğitim yaşamında kalıcı olabilecek etkileri nedeniyle önemli bir sorun olarak ele alınmalıdır. Olguların erken dönemde tanınması ve sağaltımı ruhsal bozuklukların gelişimini engelleyebilecektir (Bahalı vd., 2009: 310).

DSM-IV’de bebeklik, çocukluk ya da ergenliğin diğer bozuklukları içerisinde yer alan “Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu” tanımında; evden ya da bağlandığı başlıca kişilerden ayrıldığında ya da böyle bir ayrılık beklendiğinde yineleyici bir biçimde aşırı sıkıntı duyma; bağlandığı başlıca kişileri yitireceğine ya da onların başına bir iş geleceğine ilişkin sürekli ve aşırı bir kaygı duyma; ayrılma korkusundan ötürü, sürekli olarak, okula ya da başka bir yere gitmek istememe ya da gitmeyi reddetme; bağlandığı başlıca kişilerden ayrıldığında ya da böyle bir ayrılık beklendiğinde yineleyici bir biçimde fiziksel semptom yakınmaları getirme (baş ağrıları, karın ağrıları, bulantı ya da kusma gibi) gibi ölçütler yer almaktadır.

Tüzün ve Sayar’ın (2006) araştırmalarına göre okul fobisi, sosyo-ekonomik düzeyi orta seviyede olan ailelerde daha çok görülmektedir. Araştırmada bu çocukların annelerinin 1/5’inin bir psikiyatrik bozukluğa sahip olduğu bulunmuştur. Erermiş vd. nin (2009) yaptıkları araştırmada ise ayrılma anksiyetesi bozukluğu tanısı alan okul öncesi çocukların annelerinin, sağlıklı gruba göre mizaç özelliklerinin farklı olduğu ve annelerin mizaç özellikleri ile çocukların sorun

davranışları arasında bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir. Bu araştırmada deney grubundaki annelerin depresif ve anksiyöz gibi mizaç puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Özcan vd.nin (2006), 25 okul korkusu olan çocuk ve 25 normal gelişim gösteren çocuğun anne babaları üzerinde yaptıkları araştırmada, okul korkusu olan çocukların anne babalarında psikopatoloji, normal çocukların anne babalarından yüksek bulunmuştur. Bu yüzden tedavi sürecine anne babaları da dâhil etmeyi önermişlerdir.

Çocuk okul korkusunu, çoğunlukla sinirli bir öğretmen, sınavda başarısızlık korkusu, kendisine kötü davranan bir arkadaştan korku gibi yüzeydeki bir nedenle açıklamaya çalışabilir. Bunlar kimi zaman da doğruluk payına sahiptir. Ancak, unutulmaması gerekir ki, genelde bu korkunun kökeninde, duygusal ilişki kurduğu kimselerin veya kendisinin başına bir şey gelmesinde ve böylece kendisi için çok önemli bu kişiden ayrılma korkusu vardır (Tüzün ve Sayar, 2006:35). Yine de göz ardı edilmemesi gereken şey, özellikle çocuklarla doğrudan ilgili olan ebeveyn, öğretmen ve okuldaki diğer bireylerin negatif olan bu süreci çözümlemede çok önemli rolleri olduğudur.

(b) Okul Öncesi Dönemde Okul Korkusuna Eğitimsel Bakış

Hayatın ilk yıllarında kurulan yetersiz etkileşim ve yetersiz bakım, çocuğun yaşamının geri kalan kısımlarında da önemli etkilere sahiptir. Çocukların öğrenmeye hazır oluşlarıyla ilgili ölçütlerden biri de, çocukların okula başladıkları zaman kendilerini huzurlu hissetmeleridir. 1930'lardan bu yana bağlanmanın gerekliliğiyle ilgili araştırmalar yapılmaktadır. Çocukların diğer kişilerle bağlanma ilişkileri kurmaları gerekmektedir. Bu kişiler, güvenilen, sevilen bakıcıları ve öğretmenleridir (Berger, 1999:267). Okul öncesi eğitim kurumuna ilk kez giden çocuğun taşıdığı kaygı da bundan sonra ailesinden hep ayrı kalacağı düşüncesi olabilmektedir.

Umek vd.nin (2008) yaptıkları araştırmada, okul öncesi eğitimin, özellikle eğitim düzeyi düşük olan ebeveynlerin çocuklarını ilköğretime hazırlamada çok önemli bir faktör olduğu görülmüştür. Aynı araştırmada eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin çocuklarında ise okul öncesi eğitimin çocukları okula hazırlamada, diğer grup kadar etkili olmadığı bulunmuştur. Araştırmacılar bu sonucu, eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin çocuklarına kaliteli bir eğitsel çevre oluşturabilmelerine bağlamıştır.

Okul öncesi öğretmenin post modern anlayışta bilginin ve kültürün tekrar yapılandırılmasına katkıda bulunma gibi görevleri vardır. Einarsdottir'in (2003) okul

öncesi eğitimin amacı konusunda yaptığı araştırmada, sınıf öğretmenlerinin ve okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitimin amacı konusunda farklı düşündüğünü belirtmiştir. Sınıf öğretmenleri okul öncesi eğitim sürecini daha çok okula hazırlık olarak ele alırken, okul öncesi öğretmenleri yaşama hazırlık olarak görmektedirler.

Puriola (2002) erken çocukluk eğitimcilerini yaptıkları görevin özellikleri açısından beş farklı açıdan tanımlamıştır: (a) eğitim ve öğretim, (b) bakım, (c) yönetim, (d) uygulama ve (e) kişisel özellikler. Eğitim ve öğretim, çocukların öğrenmeleri ve gelişimleri ile ilgilidir. Bakım ise çocukların fiziksel sağlıkları, duygusal güvenlikleri, büyümeleri ve sosyal faktörlerle ilgilidir. Yönetim özelliği içerisinde karar verme becerisi, disiplin ve kontrol gibi süreçler yer almaktadır. Uygulama, günlük rutin faaliyetleri ve düşünmenin organizasyonunu içermektedir. Kişisel özellikler ise, profesyonel bir eğitimci olmanın yanı sıra bireysel karakteri, duygusal yapıyı ve özel hayatı kapsayan çok yönlü süreçleri içermektedir. Okul öncesi öğretmenin bütün bu görevleri, çocuklarla geçireceği deneyimlerin ve yaşantıların olumlu olmasının önemini göstermektedir.

Okul öncesi dönemde öğretmen çocuk ilişkisinin kalitesi arttıkça bu çocukların ileriki akademik hayatlarında daha başarılı oldukları görülmektedir. Çünkü okul öncesi öğretmenin, çocuğun okulu sevmesine ya da sevmemesine, öğrenmeye ilgi duymasına ya da duymamasına neden olma gibi kritik bir akademik görevi bulunmaktadır. Hamre ve Pianta (2001), okul öncesi öğretmenlerinin bireysel olarak öğrencilerle ilişkilerinin bu öğrencilerin ilköğretimde alacakları notlar, standart test sonuçları ve çalışma alışkanlıklarını tahmin etmede eşsiz bir öneme sahip olduklarını saptamışlardır. Birch ve Ladd (1998), öğretmen-çocuk çatışmasının, okuldan uzaklaşma ile pozitif şekilde ilişkili olduğunu ve okul sevgisi, öz kontrol (self directedness) ve sınıf içi iş birliği ile de negatif şekilde ilişkili olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Dolayısıyla öğretmenlerin, çocukların okulu bırakmaları ya da akademik ve sosyal yönden başarılı bireyler yetişmesinde doğrudan rolleri bulunmaktadır.

Öğretmen-çocuk ilişkileri arasındaki bağlantılar ve çocukların okula olan uyumları, hatta çocukların kendileri hakkındaki algılamaları, öğretmen-çocuk etkileşiminin önemiyle açıklanabilir (Colwell ve Lindsey, 2003:250). Bir öğrencinin öğretmeniyle kurduğu güven temeline dayanan ilişki, bu çocuğun çevresini aktif şekilde keşfini, olumlu davranışlar geliştirmesini, diğer kişilerle olan etkileşimlerinde sosyal yönden başarılı oluşunu desteklemektedir. Bunun aksine, öğretmenleriyle güvensiz bağlanma ilişkileri olan öğrencilerin, okula olan ilgilerinde bir düşüklük ve daha fazla öğrenme problemi yaşanmaktadır (Akt. Hughes vd.,

1999:174). Okul içerisindeki en önemli iletişim ve ilişki sürecini yansıtan öğretmen-çocuk ilişkisinin yanı sıra özellikle çocukların okula olan uyumları ve akademik ve sosyal başarılarını etkileyen bir diğer öge ise ebeveynlerle öğretmenler arasında kurulacak olan iletişim ve ilişkidir.

Çocuklar, ebeveynlerini ve öğretmenlerini işbirlikçi ve dostça bir şekilde etkileşim içerisinde gördüğü zaman, okulun kendi aileleri tarafından, değerli kabul edilen bir yer olduğu mesajını alırlar (Carlisle vd., 2005:161). Epstein (1987), ebeveynleri okulla daha fazla ilişki içerisinde olan çocukların, daha yüksek akademik performans gösterdiğine ve bu gibi bir ilişki ve katılımın, çocukların başarısına, tutumlarına ve hedeflerine, aile sosyo-ekonomik durumunun ve öğrenci kabiliyetlerinin bile ötesinde, katkı sağlayabildiğini saptamıştır (Akt.Rimm-Kaufman ve Pianta, 1999:427). Dolayısıyla akademik başarının oluşmasında ve okul korkusu gibi korkuların üstesinden gelinmesinde ebeveynler doğrudan etkilidir. Üstelik bu etki onların diğer demografik özelliklerinin bile ötesindedir.

Okul korkusunu yenmek için anne babaların çocukları çok fazla zorlamamaları ama okuldan da çok uzun süre ayrı kalmalarına müsaade etmemeleri gerekmektedir. Okul korkusu olduğu zaman onunla okula gitmek, dersteyken dışarıda beklemek ve beraberce eve dönmek başlangıçta alışkanlığı sağlamak ve adapte olmak için yardımcı olabilir (Yurdakul, 2001:65). Fakat bu durumu sürekli hâle getirmemek gerekir. Çünkü çocuklar zaten anne ve babasından ayrılmadığı için bu tepkiyi vermektedir. Dolayısıyla böyle bir durumda farkında olmadan olumsuz davranışı pekiştirme riski ortaya çıkacaktır.

Okul öncesi eğitim sürecinde ve ilköğretimde yaşanan uyum sorunları, birçok öğretmenin dönemin ilk zamanlarını, çocukların oryantasyonuna ayırmasına neden olmaktadır. Son yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), oryantasyon problemine ilişkin çocukların okula uyum sürecini kısaltmak amacıyla, 1. sınıf ve ana sınıfı öğrencilerinin bir hafta erken okula başlamaları uygulamasına gitmektedir.

Bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi öğretmenlerinin ve ebeveynlerin, okul öncesi dönemdeki çocukların okul korkularına ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Okul öncesi eğitim kurumuna ilk defa gelen çocukların tepkileri nasıldır?
2. Okul öncesi dönemde ortaya çıkan okul korkusunun nedenleri nelerdir?
3. Okul öncesi dönemde okul korkusu yaşayan çocukların sınıf içi davranışları nasıldır?
4. Okul öncesi dönemde, başlangıçta okul korkusu yaşamayan çocuklar, ileriki dönemlerde bu korkuyu yaşayabilirler mi?
5. Okul öncesi dönemde görülen okul korkusu ile nasıl başa çıkılabilir?

Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden “betimsel analiz” kullanılmıştır. Betimsel analizde dört aşama vardır (Yıldırım ve Şimşek, 1999:159): (1) Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, (2) tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, (3) bulguların tanımlanması, (4) bulguların yorumlanması. Bu araştırma; verilerin önceden belirlenen temalara göre düzenlenip yorumlandığı için betimsel analiz olarak tanımlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2009–2010 eğitim-öğretim yılında Kastamonu il merkezinde bulunan 50 okul öncesi öğretmeni ve yedi ilköğretim okuluna bağlı ana sınıflarına devam eden çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Bu araştırmada toplam 120 ebeveynle görüşme yapılmış ve veriler bu görüşmeler sonucunda elde edilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin ve ebeveynlerin demografik özelliklerinin tanımlanması amacıyla araştırmacı tarafından kişisel bilgi formu hazırlanmıştır. Bu formda öğretmenlerin yaşı, meslekteki deneyim yılı, mezun olduğu alan yer alırken, ebeveynlerin meslekleri, eğitim durumları ve yaşları gibi bilgiler de bulunmaktadır. Araştırmadan elde edilen veriler araştırmacı tarafından oluşturulan “Görüşme Formu” ile toplanmıştır. “Görüşme Formu”, ilgili kaynakların taranması, konu ile ilgili uzmanların görüşlerinin alınması ile oluşturulmuştur. Görüşme formu hem öğretmenlere hem de ebeveynlere uygulanmak üzere 7 sorudan oluşmaktadır. Ebeveynlere ve öğretmenlere uygulanan “Görüşme Formu” içerik olarak aynı anlamı ifade etmesine rağmen, uygulandığı kişiye göre (öğretmen ya da ebeveyn) değişik yapıda hazırlanmıştır. Örneğin, öğretmenlere “Sınıfınıza gelen çocuklarda okul korkusunu yenmek için ne gibi çabalar sarf ediyorsunuz?” diye sorulurken, aynı soru ebeveynlere; “Çocuğunuzun okul korkusunu yenmesi için ne gibi çalışmalar yaptınız?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Aynı konuda hem öğretmenlerin hem de ebeveynlerin görüşlerinin alınmasındaki amaç, araştırmanın hem kapsam hem de yapı itibarıyla daha geçerli olmasıdır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın temel amacı ile ilgili kaynaklar tarandıktan sonra, probleme ilişkin alt problemler oluşturulmuş ve görüşme soruları belirlenmiştir. Öğretmenlerle ve ebeveynler ile görüşme yapıldıktan sonra elde edilen veriler gruplandırılmış ve organize edilmiştir. Son olarak elde edilen veriler organize edildikten sonra yorumlanmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Araştırmada kullanılan yedi adet görüşme sorusunun analizi sonucunda bulgular beş başlık altında toplanmıştır.

1. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Başlama

Okul öncesi eğitim planlı ve programlı olmasının yanında, profesyonel eğitimcilerin olduğu ilk formal eğitim sürecidir. Birçok çocuk, ilk defa ailesinden ayrılmıştır ve bu yeni ortama uyum sağlama gibi başlangıçta çok önemli bir problemle karşı karşıyadır.

Okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonrasında “Okul öncesi eğitim kurumuna ilk defa gelen çocukların genel olarak okula karşı olan tepkileri nasıl olmaktadır?” sorusuna verdikleri cevaplar ve yüzdesi Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Öğretmenlerin Okula Yeni Başlayan Çocukların Tepkilerine İlişkin Görüşleri

Çocukların Tepkileri	N	%
Korku	18	36
Kaygı	16	32
Çekingenlik	15	30
Aileden ayrılmak istememe	12	24
Ağlama	11	22
Uyum problemi	9	18
Mutluluk	7	14

Tablo 1 incelendiğinde okul öncesi öğretmenleri, okula ilk defa gelen çocukların duygularını korku (% 36), kaygı (% 32), çekingenlik (% 30), aileden ayrılmak istememe (% 24), ağlama (% 22), uyum problemi (% 18) ve mutluluk (% 14) olarak tanımlamışlardır. En çok karşılaştıkları duygunun (% 36) korku olduğunu ifade eden öğretmenler, en az (% 14) okula başlamaktan mutluluk duyan çocuklarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu durum ebeveynlerin çocuklarını okul öncesi eğitim kurumuna gitmeye tam olarak hazırlayamadıklarından kaynaklanabilir.

Çocukların okulla ilgili ilk tepkilerini bir öğretmen şu şekilde ifade etmiştir:

“Çocuklar ilk defa ailelerinden ayrıldıkları için başlangıçta tedirgin oluyorlar. Ancak bir hafta ile bir ay arasında değişen zamanlarda alıştıklarında durum değişiyor. Fakat özellikle küçük yaş gruplarında anne babadan ayrılma süreci daha zor olmaktadır. Bu çocuklarda uzun süreli ağlamalar olmakta, bu yüzden uyum süreci uzayabilmektedir.” Başka bir öğretmen ise;

“Çocuklar alışkın oldukları ortamdan yeni bir ortama geldiklerinde, birçok çocukla beraber olmak onlarda başlangıçta çekingenlik ve utangaçlık oluşturuyor. Fakat alıştıktan sonra özellikle okulda eğlenceli zaman geçirdiklerinde okuldan gitmek istemeyen çocukları bile görüyoruz.” demiştir.

Araştırmada aynı soru (Çocuğunuz okul öncesi eğitim kurumuna gittiğinde ilk tepkileri neler olmuştur?) ebeveynlere sorulduğunda Tablo 2’deki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Tablo 2: Ebeveynlerin Okula Yeni Başlayan Çocuklarının Tepkilerine İlişkin Görüşleri

Çocukların Tepkileri	N	%
Mutluluk	46	38,33
Korku	28	23,33
Aileden ayrılmak istememe	17	14,16
Kaygı	14	11,66
Ağlama	12	10,00
Hırçınlık	6	5,00

Tablo 2 incelendiğinde ebeveynler, çocukları okula ilk gittiklerindeki tepkileri, mutluluk (% 38,33), korku (% 23,33), aileden ayrılmak istememe (%

14,16), kaygı (% 11,66), ağlama (% 10) ve hırçınlık (% 5) olarak tanımlamışlardır. Ebeveynlerin çocukları okula başladıklarındaki tepkiler içerisinde en çok (% 38,33) mutluluk duygusunu ifade ettikleri görülmektedir. En az karşılaşılan durum ise hırçınlık (% 5) ve ağlama (% 10)'dır. Ebeveynlerin ifade ettikleri diğer karşılaşılan durumlar (korku, kaygı, ağlama, aileden ayrılmak istememe) öğretmenlerin görüşleriyle örtüşmektedir. Fakat öğretmenlerin, okula başlayan çocuklarda gözlemledikleri tepkilerden en az ortaya çıkan mutluluk, ebeveynlerde en yüksek olarak bulunmuştur. Bu durum, ebeveynlerin çocuklarını okula hazırladıklarını sanırken, çocuklar kendilerinden ayrıldığında gerçek duygularına dönmüş olmalarıyla açıklanabilir. Bu konuda bir ebeveyn;

“Çocuğum okula ilk gittiğinde yeni arkadaşlar edindiğini ve onlarla oyunlar oynadıklarını anlatarak ne kadar mutlu olduğunu söylemiştir.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Özcan ve Aysev (2009), Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatri polikliniğine okul fobisi gerekçesi ile başvuran 6–12 yaşları arasındaki 25 çocukla ilgili bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışmada, okul fobisi olan çocukların % 76'sının aylık kaygısı bozukluğu (AKB), % 12'sinin sosyal fobi (SF), % 8'inin obsesif kompulsif bozukluk (OKB) ve % 4'ünün yaygın anksiyete bozukluğu (YAB) tanısı aldığı görülmüştür. Bu sonuçlar, okul fobisi olan çocuklarda ciddi ruhsal bozuklukların görüldüğünü ve bu konuda psikiyatrik tedavinin önemini vurgulamaktadır.

2. Okul Korkusu ve Nedenleri

Çağdaş eğitimde okul, çocuk, öğretmen ve ebeveynlerin iş birliği içerisinde birlikte karar verme ve iş birliği gibi çok önemli süreçleri içeren bir kurumdur. Artık günümüzde geçmiş dönemlerden farklı olarak eğitimin tek sorumlusu öğretmen görülmemektedir. Özellikle son yıllarda ebeveynlerin eğitim ve öğretim sürecine katkıları daha da artmıştır. Bu durum okul öncesi eğitimde ise çok daha önemlidir. Çocuklar, okula gittiklerinde, ebeveynler tarafından okulun değer verilen bir yer olduğunu görmelidirler. Aynı zamanda ebeveynlerin öğretmenlerle iyi iletişim kurmaları, okula karşı olan tutumları pozitif yönde etkileyecektir. Fakat öncelikli olarak çocukların okula hazırlanma sürecinin aile tarafından çok iyi yönetilmesi gerekmektedir. Okulların açılması ile bu süreç öğretmenle koordineli bir şekilde devam edecektir.

Okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonrasında “Çocuklarda oluşabilecek okul korkusunun nedenleri nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar ve yüzdesi Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Öğretmenlerin Okula Yeni Başlayan Çocuklarda Okul Korkusunun Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Okul Korkusunun Nedenleri	N	%
Anneden ayrılmak istememe	25	50
Yeni ortama uyum sağlayamama	16	32
Ebeveyn ve yakın çevrenin tutumu	13	26
Çocuklarda özgüven eksikliği	12	24
Öğretmenden korkma	6	12

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin okul korkusunun nedenlerini anneden ayrılmak istememe (% 50), yeni ortama uyum sağlayamama (% 32), ebeveyn ve yakın çevrenin tutumları (% 26), çocukların özgüven eksikliği (% 24) ve öğretmenden korkma (% 12) olarak tanımladıkları görülmektedir. Okul korkusunun nedeni olarak anneden ayrılmak istememe en yüksek oranda (% 50) ifade edilirken, öğretmenden korkma durumunu, öğretmenlerin (% 12)’si belirtmiştir. Bu sonuç özellikle psikiyatrik açıdan okul korkusunu ayrılma anksiyetesi kavramı çerçevesinde tanımlanması ile örtüşmektedir. Bu konuda bir öğretmen;

“Okul korkusunun temel nedeni anneye aşırı bağımlılık ve ondan ayrılma korkusudur. Bunun temel kaynağı da ön yaşantılar ve özgüven eksikliğidir.” şeklinde görüş bildirirken, başka bir öğretmen,

“Anaokuluna gitmeyen çocuklar için ilköğretime başlama sürecindeki okul korkusunun temel nedeni anneden ayrılma olabilir. Fakat burada dikkat edilecek husus, anaokuluna giden çocuklarda eğer bu durum görülüyorsa, nedeni anaokulunda geçirilen yaşantılar olabilir.” demiştir.

Araştırmada aynı soru (Çocuklarda oluşabilecek okul korkusunun nedenleri nelerdir?) ebeveynlere sorulduğunda Tablo 4’teki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Tablo 4: Ebeveynlerin Okula Yeni Başlayan Çocuklarda Okul Korkusunun Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Okul Korkusunun Nedenleri	N	%
Anneden ayrılmak istememe	58	48,33
Yeni ortama uyum sağlayamama	52	43,33
Çocuklarda özgüven eksikliği	16	13,33
Öğretmenden korkma	14	11,66
Okulda sürekli kalacağını sanma	11	9,16
Ailenin okula karşı olumsuz düşünceleri	6	5,00

Tablo 4 incelendiğinde ebeveynlerin okul korkusunun nedenlerini, anneden ayrılmak istememe (% 48,33), yeni ortama uyum sağlayamama (% 43,33), çocukların özgüven eksikliği (% 13,33), öğretmenden korkma (% 11,66), okulda sürekli kalacağını sanma (% 9,16) ve ailenin okula karşı olumsuz düşünceleri (% 5) olarak tanımladıkları görülmektedir. Bu sonuçlar öğretmenlerin görüşleriyle örtüşmektedir. Hem öğretmenler hem de ebeveynler okul korkusunun temel nedeni olarak anneden ayrılmak istememeyi belirtmişlerdir. Bu konuda bir ebeveyn;

“Okul korkusunun temel nedeni aileden, anneden ayrılma korkusu ve çocuğun yeni bir ortama alışmada yaşayabileceği uyum sıkıntısıdır. Fakat bazen buna öğretmenin ve arkadaşlarının nasıl olacağına ilişkin kaygı da eklenebilir.” demiştir.

Araştırmalar okul öncesi dönemdeki çocukların yaklaşık % 20’sinin önemli davranış problemleri gösterdiğini ortaya koymuştur (Axelrad vd., 2008:120). Okula başlayan her çocuk aile ortamında farklı kişilik özellikleri ile donanmış olarak okula gelmektedir. Bu farklılaşmalar, çocukta genetik özellikleri içerdiği kadar, aile içi yaşantılardan oluşan kültürel farklılıkları da içermektedir (Beydoğan, 2006:77). Çocuklar okul öncesi eğitim kurumuna ilk kez geldiklerinde kalabalık bir yaşıt grubuyla karşılaşacaklar ve yaşıtlarıyla çeşitli iletişim ve etkileşim sürecine de bu sayede girmiş olacaklardır (Kantor, 2001:26). Zaman zaman çocuklarda oluşabilecek saldırganlık şeklindeki davranışlardan sınıf içerisindeki arkadaş grubunun da etkilenmesi söz konusu olacaktır. Okul, birçok sosyal gruptan gelen çocukların etkileşim içerisinde bulunduğu bir kurumdur.

3. Okul Korkusu ve Sınıf İçi Davranışlar

Okul korkusunu, ortaya çıkmadan önlemek, okula başlamadan önlemler almak, ebeveynlerin ve öğretmenlerin görevidir. Fakat ortaya çıkmış bir okul korkusunu yenmede de hem öğretmenlerin hem de ebeveynlerin çok önemli görevleri vardır.

Okul öncesi öğretmenlerinin “Okul korkusu olan ve okulda kalmak istemeyen çocuklara nasıl davranıyorsunuz?” ve “Okul korkusu yaşayan çocukların sınıf içi davranışları nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar ve yüzdesi Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: *Okul Korkusu Olan Çocuğa Karşı Sınıf İçi Öğretmen Davranışları*

Öğretmen Davranışı	N	%
Sevecen davranma	32	64,00
İlgi çekici etkinlik yapma	30	60,00
Güven sağlama	20	40,00
Okul-aile iş birliği	18	36,00
Pekiştireç verme	15	30,00
Korkusu hakkında konuşma	12	24,00

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin okul korkusu olan ve okulda kalmak istemeyen çocuklara karşı, sevecen davranma (% 64), ilgi çekici etkinlik yapma (% 60), güven sağlama (% 40), okul-aile arasında iş birliği kurma (% 36), pekiştireç verme (% 30) ve korkusu hakkında konuşma (% 24) stratejilerini kullandıkları görülmektedir. Bu konuda bir öğretmen;

“Okul korkusu olan çocuğa sevecen bir yaklaşımla okulun korkulacak bir yer olmadığını anlatıyorum. ‘Beraber okulu gezelim, kimler var tanışalım.’ diyerek onların okul ortamını tanımalarını sağlıyorum. Sabırlı, ilgili, sevecen davranıyorum. Etkinlikleri ilgi çekici hazırlayarak çocuğun istekli olmasını sağlıyorum. Anne-baba ile iletişim hâlinde oluyorum. Olumlu davranışlarını ödüllendiriyorum. İhtiyaçlarının zamanında giderilmesini sağlayarak güven duymasını sağlıyorum.” şeklinde ifadede bulunurken, başka bir öğretmen ise;

“Böyle bir durumda bana güven duymasını sağlıyorum. İlk zamanlarda anne ile birlikte kalmasına izin veriyorum. Bana güvenden sonra anne olmadan okulda kalmasını sağlıyorum. Bu süre zarfında veli ile birebir görüşmeler yapıyorum. Yaka süsleri hazırlıyorum. Grup oyunlarına dâhil ederek okul korkusunu yenmesini sağlıyorum.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Araştırmada aynı sorular (Okul korkusu olan ve okulda kalmak istemeyen çocuklarınıza nasıl davranıyorsunuz? Okul korkusu yaşayan çocukların arkadaş ilişkileri gibi bazı sınıf içi davranışları nelerdir?) ebeveynlere sorulduğunda Tablo 6’deki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Tablo 6: *Okul Korkusu Olan Çocuğa Karşı Ebeveyn Davranışları*

Ailenin tutumu	N	%
Okulu sevdirmek için çaba sarf etme	52	43,33
İyi davranma ve zorlamama	35	29,16
Okul-aile işbirliği	26	21,66
Ödül verme	12	10,00
Güven duygusu verme	11	9,16

Tablo 6 incelendiğinde ebeveynlerin okul korkusu olan ve okulda kalmak istemeyen çocuklara karşı, okulu sevdirmek için çaba sarf etme (% 43,33), iyi davranma ve okula gitme konusunda zorlamama (% 29,16), okul-aile arasında iş birliği yapma (% 21,66), ödül verme (% 10) ve güven duygusu verme (% 9,16) davranışlarını sergiledikleri görülmektedir. Bu konuda bir ebeveyn:

“Özellikle çocukla inatlaşmaya gitmeden, okulu sevdirmek gerekir. Bunun için çocuk kesinlikle zorlanmamalıdır.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Okul öncesi öğretmenleri, okul korkusu yaşayan çocukların sınıflarında zaman zaman sınıf eşyalarına zarar vermeye kadar ulaşan tepkiler geliştirdiklerini, fakat onlarda daha çok gözlemledikleri olgunun iletişim kurmada yaşadıkları zorluklar olduğunu ifade etmiştir. Ebeveynler ise çocukların sınıf içi davranışlarında ve arkadaş ilişkilerinde başlangıçta özellikle çekingen ve pasif kaldıklarını ileri sürmüşlerdir.

Çocuklar okulun ilk döneminde bazı korkular yaşayabilirler. Korkular davranışa dönüşebilir; bu durum saldırganlık şeklinde dışa vurulabilir. Bazıları da içlerine kapanabilir. Okula başlayan çocuklar ilk defa evden, aileden uzakta kalmaya başlayacaktır. Bu durum, evde kendisinin istenilmediği duygusunu yaratabilir (Ünlü, 2005:29). Ebeveynler çocuklarını bu konuda rahatlatmalıdırlar.

4. Tekrarlanan Okul Korkuları

Okul öncesi dönemde ya da ileriki dönemlerde olsun çocuklarda görülen davranış bozuklukları çeşitli nedenlerden dolayı (yeni bir kardeş, ebeveynlerden bir tanesinin ölümü vb.) aniden oluşmakla birlikte, bazı davranış bozukluklarının ise uzun bir zaman diliminde ve aşamalı olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Benzer durumu okul korkusunda da görmek mümkündür. Bağlanma ve bağımsızlık dengesini iyi kuramamış çocuklarda bu sürecin uzun bir zaman diliminde oluştuğu söylenebilir. Bu yüzden bazı davranış problemlerinin tedavi edilmesi ya da çözümlenmesi de uzun bir zaman dilimini gerektirebilir.

Okul korkuları akademik hayatın ortalarında bile görülürken, bastırılmış okul korkularının tekrar ortaya çıkma olasılığı da mümkün gözükmektedir. Okul öncesi öğretmenleriyle ve ebeveynlerle yapılan görüşmeler sonrasında “Okul korkusu, okula uyum süreci tamamlandıktan sonra da gerçekleşebilir mi?” ve Çocuklarda oluşabilecek okul korkusunun oluşmasında yaş önemli bir faktör müdür? sorularına verilen cevaplar ve yüzdesi Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Öğretmenlerin ve Ebeveynlerin Sonradan Oluşan Okul Korkusuna İlişkin Görüşleri

		EVET		HAYIR		TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%
-Okul korkusu, okula uyum süreci	ÖĞRETMEN	46	92,00	4	8,00	50	100
tamamlandıktan sonra da gerçekleşebilir mi?	EBEVEYN	97	80,83	23	19,17	120	100
-Çocuklarda oluşabilecek okul korkusunun	ÖĞRETMEN	45	90,00	5	10,00	50	100
oluşmasında yaş önemli bir faktör müdür?	EBEVEYN	98	81,66	22	18,34	120	100

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerin % 92’sinin okul korkusunun tekrar ortaya çıkacağını belirttiği, ebeveynlerin ise % 80,83’ünün bu görüşe katıldığı görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin % 90’ı okul korkusunun oluşmasında yaşın önemli bir faktör olduğunu ifade ederken, ebeveynlerin % 81,66’sı bu görüşe katılmıştır.

Araştırmada öğretmenler, sonradan oluşan okul korkusunun nedenleri olarak, okulda yaşanan olumsuzluklar, öğretmen tutumları ve çocukların ailesi ile ilgili faktörleri ifade ederken, ebeveynler de okul ve öğretmen tutumlarının yanı sıra

özellikle sınıf içerisindeki olumsuz arkadaş ilişkileri ve bazı etkinliklerde zorlanmayı, sonradan görülen okul korkusunun nedeni olarak açıklamışlardır.

Bu konuda bir öğretmen:

“Bazen çocuklar arasında yaşanan küçük anlaşmazlıklara, ebeveynlerin müdahalesi olayları daha karmaşık hâle getirmekte ve çocukların arkadaşları ile olan ilişkileri ve okula karşı olan tutumları bu durumdan olumsuz etkilenmektedir.” diye görüş bildirirken, bir ebeveyn ise;

“Bazen çocuğumun okulda çok yorulduğunu düşünüyorum. Bunun nedeni ise arka arkaya yapılan etkinlikler ve çocuğumun bu duruma ayak uydurmada zorlanmasıdır. Bu yüzden özellikle okul öncesinde çocukların daha rahat olacakları bir ortam olması gerektiğini düşünüyorum.” demiştir.

5. Okul Korkusunu Yenmek

Okul korkusu, akademik hayatın hangi döneminde görülürse görülsün, üstesinden gelinmesi gereken bir problemdir. Çünkü okul korkusu, akademik başarı başta olmak üzere, bireyin diğer sosyal yaşantılarını da etkileyecek bir süreçtir. İnsanlar, yaşamları boyunca birçok ayrılık ve korku ile başa çıkmak zorundadır. Aslında okula başlama döneminde görülen okul korkusu, anneden fizyolojik olarak ilk ayrılık gibi adlandırılrsa da, doğum ve süten kesilme gibi süreçler de fizyolojik olarak ayrılıklar olarak adlandırılabilir. Bu bağlamda bakıldığında, çocuk okula başlayıncaya kadarki hayatında ayrılma deneyimini kısmen yaşamıştır ve üstesinden gelmiştir.

Ebeveynlerin “Çocuğunuzun okul korkusunu yenmek için ne gibi çabalar sarf ettiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar ve yüzdesi Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Ebeveynlerin Okul Korkusunu Yenme Konusundaki Görüşleri

Okul korkusunu yenme yolları	N	%
Çocukla konuşma	38	31,66
Öğretmenlerden yardım alma	30	25,00
Bir süre okulda beraber kalma	24	20,00
Diğer velilere danışma	16	13,33
Profesyonel (psikolojik) yardım alma	6	5,00

Tablo 8 incelendiğinde ebeveynlerin okul korkusunu yenmek için, çocukla konuşma (% 31,66), öğretmenlerden yardım alma (% 25,00), bir süre okulda beraber kalma (% 20,00), diğer velilere danışma (% 13,33) ve profesyonel (psikolojik) yardım alma (% 5,00) yöntemlerini kullandıkları görülmektedir. Bu konuda bir ebeveyn;

“Öncelikle çocukla konuşarak onu ikna etmeye çalışıyorum. Fakat öğretmenle de konuşup, birlikte hareket etmeye çalışıyorum.” diye görüş bildirirken, başka bir ebeveyn;

“Okul başladığında çocuğumla beraber okulda bulundum. Arada bir beni görmek istiyordu. Sonra tekrar sınıftan çıkıyor ve belirli bir zaman sonra tekrar dönüyordum. Bu şekilde yavaş yavaş okula alıştı.” demiştir.

Okul korkusuyla baş etmede ailelerin izleyeceği bazı yöntemler vardır. Öncelikle çocuğun okula gitmesi konusunda tutarlı davranmak gerekmektedir. Okul korkusuyla baş etmede yapılacak ilk iş çocuğun olabildiğince çabuk okula geri dönmesidir. Okula gitme zamanı yaklaştıkça ebeveynlerin kaygılarını kontrol etmeleri gerekmektedir. Bu nedenle çocuk okula gideceği gün, aile üyelerinin sıradan bir günmüş gibi davranmaları, korkuyu çağrıştıracak ya da tetikleyecek davranımlardan uzak durmaları gerekmektedir (Soysal ve Bodur, 2004:235).

Okul korkusu, bazı özel durumlarda sancılı bir süreci temsil etse de çoğu zaman basit eğitimsel yaklaşımlarla çözümlenebilecek bir korkudur. Önemli olan bu korkuyu bastırmak yerine, çocuk, okul ve aile üçgeninin iş birliği içerisinde çözüme ulaşılmasıdır. Burada en önemli görev de evde ebeveynlere ise okulda öğretmenlere düşmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi öğretmenlerinin ve ebeveynlerin, okul öncesi dönemdeki çocukların okul korkularına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmaya katılan öğretmenlerle ve ebeveynlerle yapılan görüşmelerde genel olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Okul öncesi öğretmenleri, okula ilk defa gelen çocukların duygularını “korku, kaygı, çekingenlik, aileden ayrılmak istememe, ağlama, uyum problemi ve mutluluk” olarak tanımlamışlardır. En çok karşılaştıkları duygunun (% 36) korku olduğunu ifade eden öğretmenler, en az (% 14) okula başlamaktan mutluluk duyan çocuklarla karşılaştıklarını

belirtmişlerdir. Ebeveynler de çocukların okula ilk gittiklerindeki tepkilerini, “mutluluk, korku, aileden ayrılmak istememe, kaygı, ağlama ve hırçınlık” olarak tanımlamışlardır.” Ebeveynlerin çocukları okula başladıklarındaki tepkiler içerisinde en çok (% 46) mutluluk duygusunu ifade ettikleri görülmüştür. En az karşılaşılan durum ise hırçınlık (% 5) ve ağlama (% 10)’dır.

- Öğretmenler, okul korkusunun nedenlerini “anneden ayrılmak istememe, yeni ortama uyum sağlayamama, ebeveyn ve yakın çevrenin tutumları, çocukların özgüven eksikliği ve öğretmenden korkma” olarak tanımlamışlardır. Okul korkusunun nedeni olarak, anneden ayrılmak istememe en yüksek oranda (% 50) ifade edilirken, öğretmenden korkma durumu % 12 oranında belirtilmiştir. Ebeveynler de okul korkusunun nedenlerini “anneden ayrılmak istememe, yeni ortama uyum sağlayamama, çocukların özgüven eksikliği, öğretmenden korkma, okulda sürekli kalacağını sanma ve ailenin okula karşı olumsuz düşünceleri” olarak tanımlamışlardır. Bu sonuçlar öğretmenlerin görüşleriyle örtüşmektedir. Hem öğretmenler hem de ebeveynler okul korkusunun temel nedeni olarak anneden ayrılmak istememeyi belirtmişlerdir.
- Öğretmenler, okul korkusu olan ve okulda kalmak istemeyen çocuklara karşı, “sevecen davranma (% 64), ilgi çekici etkinlik yapma (% 60), güven sağlama (% 40), okul-aile arasında iş birliği kurma (% 36), pekiştirme verme (% 30) ve korkusu hakkında konuşma (% 24)” stratejilerini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Ebeveynler ise okul korkusu olan ve okulda kalmak istemeyen çocuklara karşı, “okulu sevdirmek için çaba sarf etme (% 43,33), iyi davranma ve okula gitme konusunda zorlamama (% 29,16), okul-aile arasında iş birliği yapma (% 21,66), ödül verme (% 10) ve güven duygusu verme (% 9,16)” davranışları sergilediklerini ifade etmişlerdir.
- Araştırmada, öğretmenlerin % 92’si okul korkusunun tekrar ortaya çıkacağını belirtirken, ebeveynlerin ise % 80,83’ü bu görüşe katıldığını ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenlerin % 90’ı okul korkusunun oluşmasında yaşın önemli bir faktör olduğunu belirtirken, ebeveynlerin % 81,66’sı bu görüşe katılmıştır. Öğretmenler, sonradan oluşan okul korkusunun nedenleri olarak, “okulda yaşanan olumsuzlukları, öğretmen tutumları ve çocukların ailesi ile ilgili faktörleri” ifade ederken, ebeveynler de “okul ve öğretmen tutumlarının yanı sıra özellikle sınıf içerisindeki olumsuz

arkadaş ilişkileri ve bazı etkinliklerde zorlanmayı”, sonradan görülen okul korkusunun nedeni olarak açıklamışlardır.

- Araştırmada, ebeveynlerin okul korkusunu yenmek için, “çocukla konuşma (% 31,66), öğretmenlerden yardım alma (% 25,00), bir süre okulda beraber kalma (% 20,00), diğer velilere danışma (% 13,33) ve profesyonel (psikolojik) yardım alma (% 5,00)” yöntemlerini kullandıkları bulunmuştur.

Yukarıda belirtilen sonuçlar çerçevesinde aşağıdaki öneriler sıralanabilir:

- Okul öncesi eğitime başlayacak olan çocuklar için öncelikli problem, ebeveynlerinden ayrılma durumudur. Dolayısıyla çocuklar, okulla tanışmadan önce gerek oyunlarında gerekse diğer sosyal ilişkilerinde bağımsız bir şekilde davranabilme özelliği dikkate alınarak yetiştirilmelidir.
- Okula başlama sürecinde çocukların mutlu olduğunu ifade eden ebeveynler, çocukların sınıf içi davranışlarını da dikkate almalıdırlar. Bunun için ebeveynlerin özellikle ilk zamanlarda öğretmenlerle sürekli iletişim içerisinde olmaları gerekmektedir.
- Okul korkusu ortaya çıktığında öncelikli olarak korkunun nedenini anlamak gerekir. Bu bağlamda çocuklarla konuşmak çok önemlidir. Fakat bu konuşmalarda kesinlikle çocukların korkularıyla alay edilmemeli, sert tepkilerden de kaçınılmalıdır.
- Öğretmenler, çocukların okula uyum sürecinde farklı stratejiler kullanabilirler. Çocuklarla konuşma, sevecen davranma, eğlenceli etkinlikler yapma birçok durumda etkili olabilir. Fakat bütün çocuklar aynı stratejiden hoşlanmayabilir; örneğin bazı pekiştireçler çocukların bir kısmı için önem ifade etmeyebilir. Bu yüzden çocukların bireysel farklılıkları bu süreçte de dikkate alınması gereken önemli bir ilkedir.
- Her yıl öğretmenler, çocukların okula uyum sürecini kolaylaştırmak için bir plan hazırlamalı, özellikle korku yaşayan çocukların evlerinin ziyaret edilmesi başta olmak üzere, çocuklarla iletişime geçilmeli ve bireysel özellikler dikkate alınarak oryantasyon sağlanmalıdır.
- Okul çıkışlarında ebeveynler çocuklarını zamanında almalı ve çocuklarda gereksiz kaygılara neden olmamalıdır.

- Ebeveynler, varsa okulla ilgili olumsuz tutum ve düşüncelerini çocuklarının yanında söylememelidir. Çünkü bu durumdan çocuklar da olumsuz etkilenebilmektedir.
- Okula uyum sürecini olumlu olarak atlatmış çocukların okul korkusu yaşamamaları, öncelikle öğretmen ve okul çevresinin, öğrenme ve öğretme sürecinin yanı sıra sosyal ilişkileri iyi yönetme becerisiyle ilgilidir. Bu yüzden özellikle okul öncesi eğitim kurumlarının eğlenceli ve sosyal ilişkilerin iyi yönetildiği kurumlar olması gerekir.
- Okul korkusu, mide bulantısı, kusma ve ağlama nöbetleri gibi ciddi tepkilere dönüştüğünde mutlaka profesyonel yardım alınmalıdır.

Kaynaklar

- Axelrad, Marni E., Pendley Jennifer Shroff, Miller, Deborah L., Tynan, W. Douglas. (2008). *Implementation of effective treatments of preschool behavior problems in a clinic setting*. J Clin Psychol Med Settings. 15.120–126.
- Bahalı, K., Tahiroğlu, A. Y., Avcı, A. (2009). Okul reddi olan çocuk ve ergenlerin klinik özellikleri. *Anatolian Journal of Psychiatry*, (10) 310–317.
- Bahalı, K., Tahiroğlu, A. Y. (2010). Okul reddi: Klinik özellikler, tanı ve tedavi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Current Approaches in Psychiatry*, 2(3):362–383.
- Berger, E. H. (1999). Supporting parents with two essential understandings: attachment and brain development. *Early Childhood Education Journal*, 26, (4), 267–270.
- Beydoğan, H.Ömer. (2006). Ailelerin eğitim sürecine katılımına yönelik modeller ve yaklaşımlar. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, 75-90.
- Birch, S.H And Ladd, G.W. (1998). Children's interpersonal behaviors and the teacher-child relationship. *Developmental Psychology*, 34, 934–946.
- Carlisle, E., Stanley, L. And Kemple K. M. (2005). Opening Doors: Understanding School And Family Influences On Family Involvement. *Early Childhood Education Journal*, 33, (3), 155–165.

- Colwell, M. J. And Lindsey, E. W. (2003). Teacher-child interactions and preschool children's perceptions of self and pers. *Early Child Development And Care*, 173, 249–258.
- Einarsdottir, Johanna. (2003). The role of preschools and preschool teachers: Icelandic preschool educators discourses. *Early Years*, Vol. 23, No. 2.
- Ereymiş, S. Bellibaş, E., Özbaran, B., Demiral, Büküşoğlu, N., Altıntoprak, E., Bildik, Tezan, Ç., Korkmaz, S. (2009). Ayrılma anksiyetesi bozukluğu olan okul öncesi yaş grubu çocukların annelerinin mizaç özellikleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1): 14–21.
- Hamre, B. K. And Pianta, R. C. (2001). Early teacher-child relationships and trajectory of children's school outcomes through eighth grade. *Child Development*, 72, 625–638.
- Hughes, J. N., Cavell, T. A. And Jackson, T. (1999). Influence of the teacher-student relationship on childhood conduct problems: A prospective study. *Journal Of Clinical Child Psychology*, 28 (2), 173–184.
- Kantor, R. (2001). Creating school meaning in preschool curriculum. *Theory Into Practice* Volume XXVII, Number 1. 25-35.
- Kaya, N. Çocuklarda okul fobisi.
- [Http://Www.Depam.Com/Depam/İndex.Php?Option=Com_Content&View=Article &İd=75&Itemid=85](http://www.depam.com/depam/index.php?option=com_content&view=article&id=75&Itemid=85) Adresinden 10.08.2010 Tarihinde Alınmıştır.
- Özcan, Ö., Kılıç, B. G., Aysev, A. (2006). Okul korkusu yakınması olan çocukların ana babalarında ruhsal bozukluklar. *Türk Psikiyatri Dergisi*; 17(3):173–180.
- Özcan, Ö., Aysev, A. (2009). Okul fobisi olan çocuklarda ruhsal bozuklukların sıklığının araştırılması. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 16 (1) 13–17.
- Puriola, A. M. (2002) The multiple faces of everyday life: frame analysis of early childhood. *Practices. European Early Childhood Education Research Journal*, 10 (2), pp. 31–47.
- Rimm-Kaufman, S. E. And Pianta, R. C. (1999). Patterns of family-school contact in preschool and kindergarten. *School Psychology Review*, 28, (3), 426–438.
- Spock, B. (1992). *Çocuk bakımı ve eğitimi*. İstanbul: Bilgi Yayınevi. 363.

- Soysal, Ş., Bodur, Ş. (2004). Bir büyüme masalı: Okul korkusu. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, Cilt 13, Sayı 6, 234–236.
- Tüzün, O., Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24–39.
- Umek, Ljubica Marjanovin], Kranjc, Simona, Fekonja, Urska And Bajc , Katja. (2008). The effect of preschool on children's school readiness. *Early Child Development And Care*, Vol. 178, No. 6, 569–588.
- Ünlü, H. (2005). *Anne babalar için eğitim rehberi*. İstanbul; Morpa Kültür Yayınları. 29, 30.
- Yıldırım A. ve Şimşek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yavuzer, H. (2001). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul; Remzi Kitapevi.
- Yörükoğlu, A. (2003). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul; Özgür Yayınları.
- Yurdakul, S. (2001). *Ana baba el kitabı*. Adana: Nobel Kitabevi.
- Dsm-IV-Tr Tanı ölçütleri başvuru elkitabı* (Çeviren: Ertuğrul Köroğlu). (2001). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

Summary

THE VIEWS OF PRESCHOOL TEACHERS AND PARENTS ON SCOLIONOPHOBIA AMONG PRESCHOOL CHILDREN

A. Oğuzhan KILDAN*

Starting school represents a very difficult process for some children and their parents; Children who remain dependent on the family, and their parents, are affected very negatively during this period. However, those children raised in a safe environment and who engage in healthy communication and social circles during the preschool period make a healthy start to the school process with the support of their families.

When children with scolionophobia are examined, it becomes evident that there is a need for cooperation between two different professional groups in order to overcome this fear. This is because children who experience scolionophobia give some physiological responses such as nausea, stomachache and vomiting as well as showing resistance to attending school because of various factors related to the institutional structure of the school or the teachers. Therefore, it is necessary to handle the school issue in terms of (a) Psychiatry and (b) Education.

The DSM-IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Edition 4) describes "Separation Anxiety Disorder" within disorders of infancy, childhood or adolescence. Characteristic symptoms include excessive and recurrent anxiety when separated (or anticipating separation) from the home environment or people they are attached to; continuous and excessive fear of losing people they are attached to or that something bad will happen to them; reluctance or refusal to attend school or other activities due to the fear of separation; complaining about recurrent physical symptoms (such as headaches, stomachaches, nausea and vomiting) when separated from the subject of attachment or when such a separation is expected.

* Address for correspondence: Asist. Prof. Dr.; Kastamonu University, Education Faculty, Early Childhood Education, Kastamonu.aokildan@kastamonu.edu.tr

Children may experience some fears during the first period of school, and these fears may develop into behaviors: this situation may be expressed as aggressiveness. Some children may keep to themselves. When starting school, children may be away from their home and families for the first time, which may lead them to feel they are not wanted in the home (Ünlü, 2005;29).

This study examined the opinions of teachers and parents on scolionophobia among preschool children. The study was conducted during the 2009-2010 academic year and the study group comprised 50 preschool teachers and 120 parents from Kastomonu City Center. The study used (a) Personal Information Form and (b) Interview Form to gather data. The study used the quantitative “descriptive analysis” method and also expressed and interpreted the answers given by teachers and parents numerically, as percentages.

Interview with teachers and parents produce the following general findings:

- The preschool teachers defined the emotions of the students as “fear, anxiety, shyness, not wanting to be separated from the family, crying, adaptation problems and happiness”. The teachers stated that the most frequently encountered emotion is fear (36%), and that happiness at starting school was the least common emotion among students (14%). The parents defined the emotions of their children when attending school for the first time as “happiness, fear, not wanting to be separated from their parents, anxiety, crying and obstinacy”. It was observed that the parents stated happiness as the most common (46%) emotional response to starting school. According to the parents, the least common emotions are obstinacy (5%) and crying (10%).
- Both teachers and parents cited separation from the mother as the main reason for scolionophobia. The teachers defined the causes of scolionophobia as: not wanting to be separated from the mother (50%), inability to adapt to the new environment, negative attitudes of the parents, lack of self-confidence and being afraid of the teacher (12%). The parents views were similar, referring to: Not wanting to be separated from the mother, inability to adapt to the new environment, lack of self-confidence, being afraid of the teacher, assuming that they will remain in school continuously, and negative opinions of the family towards the school.

- The teachers stated that they used several strategies for students with scolionophobia who did not want to stay in the school, such as behaving affectionately (64%), arranging interesting activities (60%), confidence building (40%), building cooperation between the school and the family (36%), adopting behavioral reinforcement strategies (30%) and talking about their fears (24%). The parents, on the other hand, stated that they exhibited behaviors of “making an effort to encourage the children to love the school (43.33%), behaving well and not forcing the children to go to the school (29.16%), building cooperation between the school and the family (21.66%), rewarding (10%) and building the child’s confidence (9.16%).
- Among the teachers, 92% stated that scolionophobia will recur, a view that was supported by 80.83% of the parents. In addition, while 90% of teachers stated that age is an important factor in the development of scolionophobia, 81.66% of the parents agreed with this opinion.
- Teachers regarded the reasons for late-onset scolionophobia as “negative situations occurring in the school, teacher attitudes and parental factors”. In contrast, parents regarded the reasons for late-onset scolionophobia as “especially negative friendships in the class, being forced to do some activities as well as the school and the attitudes of the teachers”.
- It was found that the parents used some methods to overcome scolionophobia, such as “talking to the student (31.66%), receiving help from the teachers (25.00%), staying in the school for a while (20.00%), consulting other parents (13.33%) and receiving professional (psychological) help (5.00%)”.